

EUARCH & Archéologie et Informatique

Essen 15. 11. 1991, Pariz 21.-25.11.1991

ka, vtis s te sekcije je, da so GIS sicer perspektivni za arheološke aplikacije, vendar si še nismo povsem na jasnem, zakaj naj bi jih rabili.

CAA je iz majhne skupine arheologov, ki se ukvarjajo z računalništvom in aplicirajo matematične metode v svojih raziskavah, postala vplivna množica, ki na svoja srečanja pritegne vedno več strokovnjakov. Letošnjega simpozija se je udeležilo kakih 150 strokovnjakov. Naslednje leto, ko bo simpozij prvič, v sicer kratki zgodovini obstoja, izven Anglije, jih organizator pričakuje še več. Tako se bo od 27. do 29. marca 1992 na Danskem zbrala močna, toda ne prevelika skupina arheologov, ki računalnika ne uporabljajo samo za nadomestek pisalnega stroja.

Zoran Stančič

V mesecu novembra 1991 sta bili v tednu dni organizirani dve mednarodni srečanja z skupno temo - informatika v arheologiji. Prvo je bilo v Essnu kot sestanek skupine za pripravo predloga o evropski bazi arheoloških podatkov, drugo pa v Parizu kot štiridnevni kolokvij z več delovnimi skupinami. Skupna značilnost obeh je očitna razširitev uporabe računalnika na večino 'tradicionalnih' načinov obravnave arheoloških podatkov, uvažanje novih metodologij podprtih s strojnimi zajemanjem podatkov in diskusija o potrebah in možnostih izdelave nacionalnih/internacionalnih baz podatkov.

* * *
* E UARCH *
* * *

Glavni namen srečanja je bil dvojen - pogovor o skupni evropski arheološki bazi podatkov in o mediju shranjevanja in obravnave vizualne dokumentacije (slike, risbe) v arheologiji.

Poleg organizatorjev iz Deželnega muzeja v Duisburgu so se sestanka udeležili vabljeni predstavniki nekaterih evropskih dežel, vsi z ustanov, ki se ukvarjajo z arheologijo oz. arheološkimi raziskavami - od nacionalnih zavodov za spomeniško varstvo (VB - Royal Commission on Historical Monuments of England), nacionalnih (Danska - Nationalmuseet Kopenhagen) in regionalnih (Poljska - Arheološki muzej v Poznaniu) muzejev do univerz oz. inštitutov (ZRN - Univerza v Hamburgu; Belgija - CFB, Centre Informatique de Philosophie et Lettres (Liège); Finska - Univerza v Helsinkih; Slovenija - Univerza v Ljubljani).

Sestanek je bil razdeljen na dva dela - predstavitev nekaterih primerov arheoloških baz v posameznih deželah in možnosti uporabe optičnega diska ter pogovor o ciljih (konceptu in strukturiranju baze), sredstvih (možnosti vključevanja v tekoče projekte Evropske skupnosti in Sveta Evrope) in operacionalizaciji (koordiniranje in izvedba) projekta evropske baze podatkov - imenovane EUARCH.

V prvem delu je bilo predstavljenih nekaj poizkusov izdelave nacionalnih oz. regionalnih baz podatkov, ki

temeljijo na izdelanih (nacionalnih) topografijah, upoštevajoč predvsema oz. zgolj arheološke podatke. Najpogosteje je bil poudarek na kartiranju najdišč in vzpostavljanju registra premičnih in nepremičnih najdb (s standardi za bazo podatkov najdišč oz. sistemi muzejske dokumentacije, ali posebej izdelanimi programi za nacionalno bazo podatkov o najdiščih in spomenikih).

Zanimiv poizkus prototipne baze - vizualne datoteke, so pokazali predstavniki britanske RC, opirajoč se na glavno vrsto zapisa, ki ga uporabljajo pri svojih raziskavah - to je slika - z upoštevanjem cilja, ki naj bi ga takšna baza imela - dostopnost čim večjemu krogu interesentov na različnih zahtevnostnih stopnjah. Vedno znova je prepričljiva tudi pregovorna britanska disciplina pri izračunavi časa, vloženega napora in sredstev za takšno raziskavo (omenjeni projekt je vključno z izdelavo načrta, zbiranjem oz. dopolnjevanjem baze in izdelavo računalniškega programa trajal osem tednov). Gostitelji pa so v tem delu sestanka pokazali uporabo shranjevanja vizualnih podatkov na optični disk (CD-ROM, WORM, ROD). Sistem dela in možnosti so bili predstavljeni z zbirko slik nemških renesančnih avtorjev in starimi teksti zbranimi v projektu Vatican codices. Glavni vir informacij pri obeh bazah je slika shranjena na optičnem disku, ki jo lako opazujemo na več nivojih in kombiniramo s tekstovno (t.j. opisno ali geslovno) bazo.

V pogovoru, ki je sledil so se izkristalizirala nekatera bistvena vprašanja o konceptu projekta in o želji predlagatelja, naj bi že na tem sestanku definirali organizacijsko shemo in izdelali vlogo za sredstva pri ES. Njegov namen je bil obravnavati problem na dveh, lahko rečemo, zelo standardnih nivojih. Na eni strani naj bi bilo zbiranje in definiranje baze podatkov urejeno po kronoloških obdobjih, na drugi pa naj bi kot rezultat nastali trije vzporedni deli baze - enciklopedija, informacija o najdiščih in spomenikih (site and monument) in muzejska mreža (museums network).

Glavna vprašanja so bila :

- ali takšno bazo potrebujemo in ali jo lahko organiziramo na evropski ravni, poznavajoč probleme nastajanja posameznih nacionalnih baz
- ali v navedenem primeru želimo pripraviti zgolj komercialno uspešen produkt - videoslikanico evropskih arheoloških zakladov

- problem pri organiziranju baze naj bi ne bile le ciljne skupine informacij, temveč vrsta in oblika podatkov, način zbiranja, različna mesta vnašanja, stopnja natančnosti in kvalitete podatkov, problem jezika(kov)-tezavara, izrazito različne stopnje raziskanosti prostorov in tem itd..

- ali je ustrezno že na tej stopnji govoriti tudi o izvedbi in vlogi za sredstva ter o predlaganem mediju shranjevanja podatkov.

Sklepi pa so bili naslednji :

- za oblikovanje ustreznega predloga o vseevropskem projektu bi bilo potrebno razširiti krog sodelujočih in organizirati več podobnih sestankov

- izbira medija shranjevanja optičnih podatkov je v tem trenutku nepomembna, saj gre za operativni in ne konceptni problem

- vlogo za sredstva pri ES bi bilo na dani stopnji dogovorov težko ustrezno zagovarjati, zato je v tem času primerna edino vloga za pridobitev sredstev za organizacijo nadaljnjih pogovorov

- skupina predlaga sklic novega sestanka v času konference CAA (Computer Applications in Archaeology) marca 1992 v Aarhusu na Danskem.

Pariško srečanje se je od Essenskega razlikovalo v zasnovi in tudi v krogu udeležencev. Kolokvij, ki so ga organizirali nekateri centri CNRS pri pariški univerzi in francosko Ministrstvo za kulturo v Musée des Antiquités Nationales v Sain-Germain-en-Laye, je trajal štiri dni in je združil predvsem predstavnike 'frankofonskih' dežel s težiščem v mediteranskem in prednjeazijskem prostoru.

Delo je potekalo v dveh skupinah z referati združenimi v posamezne tematske sklope; to nam je omogočalo, da smo lahko izbirali teme in prispevke (skupno osemindeset) in tako sodelovali v obeh skupinah. V Avditoriju (prva skupina) so bili predstavljeni sklopi Geografski informacijski sistemi, Uporaba računalniške grafike v

arheologij in Upravljanje arheološke dediščine, v Kapeli (druga skupina) pa Kvantitativne metode in analize, Dokumentacijske baze podatkov in Ekspertni sistemi. Vrsta podatkov in način obdelave sta bili vodili pri njunem organiziranju. Tako smo se v Avditoriju srečali predvsem s problemi zbiranja arheoloških informacij v prostoru, regionalnih prostorskih analizah in upravljanjem z arheološko dediščino - strokovno in pravno. Tudi na pariškem srečanju se je izkazalo, kako pomembno vlogo arheologi pripisujejo vizualni dokumentaciji, saj je glavnina prispevkov obravnavala probleme vnašanja in obdelave grafičnih podatkov. Žal večini ni uspelo preseči problema enostavnega registriranja npr. lege artefaktov ali risanja arhitekturnih elementov stratifikacije. Druga trenutno zelo priljubljena grafična tehnika - 3 D modeliranje - pa je bila predstavljena le kot pomoč pri rekonstrukcijah objektov; hkrati je jasno vidno, da je uporaba GIS-a v arheologiji še vedno 'v povojih', regionalne raziskave pa so oprte predvsem na karte razprostranjenosti najdišč - torej točkovno enoplastno obravnavo prostora. Podoben kot pri uporabi računalniške grafike je položaj tudi pri upravljanju z arheološko dediščino: z izjemo angleškega primera, ki na nacionalni ravni združuje Royal Commission (identifikacija in registriranje) in English Heritage (pravna zaščita in upravljanje) ali British Archaeological Bibliography (informacije o vseh objavah s področja arheologije Velike Britanije in Irske), lahko pri muzejskih poizkusih opazimo še vedno nihanje med vprašanji komu ali čemu naj informatizacija v muzejih služi.

Druga skupina (v Kapeli) pa je obravnavala predvsem probleme pri registriranju in analizi artefaktov; Predstavljena je bila cela vrsta specialističnih baz podatkov s področij npr. epigrafike, tipologij posameznih artefaktov - predvsem kamnitega orodja in keramike, pisnega in fototečnega arhiva registrov premičnih najdb pri izkopavanjih, simulacija premikanja artefaktov pri naravnih procesih, bibliografskih sistemov itd..

Razkošen družabni del, živahne in včasih eksotične za večino nerazumljive razprave v španščini in portugalščini, in tehnika (vsi mogoči in nemogoči '-skopi' in računalniki), ki je vztrajno odpovedovala, so prijetno popestrili precej naporne delovne dni.

Kadar govorimo o evropskih srečanjih, žal še vedno

mislimo na zahodne dežele. Tudi organizatorji sami sramežljivo priznajo, da bodo v prihodnosti poizkušali pritegniti arheologe iz srednje in vzhodne Evrope. Trenutno lahko rečemo, da še ni prepozno, kajti uporaba računalnikov v arheologiji je tudi na zahodu bolj v poizkusnem kot v operativnem obdobju.

Darja Grosman